Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA PRĪTA PIKAMĒES [*PRIIT PIKAMÄE*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 21. oktobrī[1]

Lieta C-432/20

ZK,
piedaloties
Landeshauptmann von Wien

(*Verwaltungsgericht Wien* (Vīnes Administratīvā tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Imigrācijas politika – Direktīva 2003/109/EK – 9. panta 1. punkta c) apakšpunkts – Trešās valsts valstspiederīgā iegūta pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšana – Vismaz 12 secīgus mēnešus ilga prombūtne no Savienības teritorijas – Šā prombūtnes laikposma pārtraukšana – Gadījuma rakstura un īslaicīga uzturēšanās Savienības teritorijā

I. Ievads

1. Šajā lietā, kuras priekšmets ir lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu uz LESD 267. panta pamata, *Verwaltungsgericht Wien* (Vīnes Administratīvā tiesa, Austrija) Tiesai ir iesniegusi trīs prejudiciālus jautājumus par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji[2], kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 11. maija Direktīvu 2011/51/ES[3] (turpmāk tekstā – "Direktīva 2003/109"), 9. panta 1. punkta c) apakšpunktu.

2. Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp Kazahstānas valstspiederīgo ZK un *Landeshauptmann von Wien* (Vīnes reģionālās valdības vadītājs, Austrija) par pēdējā minētā atteikumu pagarināt ZK kā trešās valsts valstspiederīgā iegūto pastāvīgā iedzīvotāja statusu. Lēmumā par atteikumu ir norādīts uz faktu, ka ZK laikā no 2013. gada augusta līdz 2018. gada augustam katru gadu Savienībā bija uzturējies tikai dažas dienas. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā gadījumā piemērojamie Austrijas tiesību akti, kuros paredzēts, ka ar īslaicīgu un pārtrauktu uzturēšanos Savienībā nepietiek, lai novērstu minētā tiesiskā statusa zaudēšanu vismaz divpadsmit mēnešu ilgas prombūtnes no Savienības dēļ, nav saderīgi ar Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktu. Saskaņā ar šo tiesību normu trešās valsts

1 Oriģinālvaloda – franču.
2 OV 2004, L 16, 44. lpp.
3 OV 2011, L 132, 1. lpp.

valstspiederīgais zaudē tiesības uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu "prombūtnes gadījumā no [Savienības] teritorijas uz 12 secīgiem mēnešiem". Iesniedzējtiesa uzskata, ka iepriekš minētie Austrijas tiesību akti pārsniedz to, kas paredzēts un atļauts Savienības tiesību aktos.

3. Šajā lietā Tiesai ir iespēja spriest par līdz šim neaplūkotu tiesību jautājumu, proti, par Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā izvirzītajiem nosacījumiem, ar kādiem valstu iestādes var atsaukt trešās valsts valstspiederīgajam piešķirtu [Savienības] pastāvīgā iedzīvotāja statusa. Konkrētāk, Tiesai būs jāprecizē prasības par uzturēšanās Savienības teritorijā ilgumu un būtību, kuras ir jāizpilda jebkuram trešās valsts valstspiederīgajam, lai varētu saglabāt tiesisko statusu, ko piešķir Direktīva 2003/109. Atbildei, ko Tiesa sniegs uz šiem jautājumiem, varētu būt ietekme uz trešo valstu valstspiederīgo integrāciju Savienības līgumos paredzētajā brīvības, drošības un tiesiskuma telpā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

4. Direktīvas 2003/109 2., 4., 6., 10. un 12. apsvērumā ir teikts:

"(2) Eiropadome tās īpašajā sanāksmē Tamperē 1999. gada 15. un 16. oktobrī noteica, ka trešo valstu pilsoņu juridiskais statuss jātuvina dalībvalstu pilsoņu juridiskajam statusam, un ka personai, kas likumīgi nodzīvojusi dalībvalstī laikposmu, kurš vēl jānosaka, un kam ir pastāvīgas uzturēšanās atļauja, jāpiešķir virkne vienotu tiesību, kuras cik iespējams līdzinās Eiropas Savienības pilsoņu tiesībām.

[..]

(4) To trešo valstu pilsoņu integrācija, kas ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, ir ekonomiskās un sociālās kohēzijas – Līgumā paredzētā Kopienas pamatmērķa – būtisks elements.

[..]

(6) Galvenajam kritērijam, lai iegūtu pastāvīgā iedzīvotāja statusu, būtu jābūt uzturēšanās ilgumam dalībvalsts teritorijā. Uzturēšanās laikam jābūt likumīgam un nepārtrauktam, lai pierādītu, ka persona ir nostiprinājusies valstī. Būtu jāparedz zināma elastība, lai varētu ņemt vērā apstākļus, kādos personai var būt uz laiku jāatstāj teritorija.

[..]

(10) Jāparedz noteikumu kopums, kas reglamentē pieteikuma izskatīšanu par pastāvīgā iedzīvotāja statusu. Šādai procedūrai jābūt efektīvai un pārraugāmai, ņemot vērā dalībvalstu pārvaldes iestāžu parasto darba slodzi, kā arī caurredzamai un taisnīgai, lai piedāvātu iesaistītajām personām atbilstošu tiesisko noteiktību. Tiem nevajadzētu būt līdzeklim, lai kavētu uzturēšanās tiesību īstenošanu.

[..]

(12) Lai izveidotu īstu instrumentu pastāvīgo iedzīvotāju integrācijai sabiedrībā, kurā tie dzīvo, pastāvīgajiem iedzīvotājiem ir jānodrošina vienlīdzīga attieksme ar dalībvalsts pilsoņiem dažādos ekonomikas un sociālos jautājumos saskaņā ar šajā direktīvā noteiktajiem attiecīgiem nosacījumiem."

5. Šīs direktīvas 1. pantā "Priekšmets" ir noteikts:

"Šī direktīva paredz:

a) nosacījumus pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanai un atsaukšanai, ko piešķir dalībvalsts attiecībā uz trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi dzīvo tās teritorijā, un ar to saistītajām tiesībām un

b) uzturēšanās nosacījumus dalībvalstīs, kas nav dalībvalsts, kurā trešo valstu pilsoņiem piešķirts pastāvīgā iedzīvotāja statuss."

6. Saskaņā ar minētās direktīvas 4. pantu "Uzturēšanās ilgums":

"1. Dalībvalstis piešķir pastāvīgā iedzīvotāja statusu tiem trešo valstu pilsoņiem, kas likumīgi un nepārtraukti tās teritorijā nodzīvojuši piecus gadus tieši pirms attiecīgā pieteikuma iesniegšanas.

[..]

3. Prombūtnes periodi no attiecīgās dalībvalsts teritorijas nepārtrauc 1. punktā minēto periodu, un tos ņem vērā, to aprēķinot, ja prombūtnes periodi ir īsāki par sešiem secīgiem mēnešiem un kopā nepārsniedz 10 mēnešus 1. punktā minētajā periodā.

[..]"

7. Direktīvas 2003/109 8. pantā "Pastāvīgā iedzīvotāja [ES] uzturēšanās atļauja" ir paredzēts:

"1. Pastāvīgā iedzīvotāja statuss ir pastāvīgs saskaņā ar 9. pantu.

2. Dalībvalstis pastāvīgajiem iedzīvotājiem izsniedz pastāvīgā iedzīvotāja [ES] uzturēšanās atļauju. Atļauja ir derīga vismaz piecus gadus; pēc derīguma termiņa beigām to automātiski atjauno, vajadzības gadījumā iesniedzot pieteikumu.

[..]"

8. Šīs direktīvas 9. pantā "Statusa atsaukšana vai zaudēšana" ir noteikts:

"1. Pastāvīgajiem iedzīvotājiem vairs nav tiesību saglabāt pastāvīgā iedzīvotāja statusu šādos gadījumos:

[..]

c) prombūtnes gadījumā no [Savienības] teritorijas uz 12 secīgiem mēnešiem.

2. Atkāpjoties no 1. punkta c) apakšpunkta, dalībvalstis var paredzēt, ka prombūtne, kas pārsniedz 12 secīgus mēnešus īpašu vai ārkārtas iemeslu dēļ, neliek atcelt vai zaudēt statusu.

[..]

5. Attiecībā uz gadījumiem, kas minēti 1. punkta c) apakšpunktā un 4. punktā, dalībvalstis, kuras piešķirušas statusu, paredz atvieglotu kārtību pastāvīgā iedzīvotāja statusa atkārtotai iegūšanai.

[..]"

9. Minētās direktīvas 11. pantā "Vienlīdzīga attieksme" ir noteikts:

"1. Pastāvīgie iedzīvotāji saņem vienlīdzīgu attieksmi ar pilsoņiem attiecībā uz:

[..]

b) izglītību un arodmācībām, ieskaitot mācību stipendijas saskaņā ar valsts tiesību aktiem;

[..]

d) sociālo nodrošināšanu, sociālo palīdzību un sociālo aizsardzību, kā noteikts valsts tiesību aktos;

e) nodokļu priekšrocībām;

f) piekļuvi precēm un pakalpojumiem un preču un pakalpojumu piegādi, kas pieejami sabiedrībai, ieskaitot mājokļa ieguves kārtību;

g) biedrošanās brīvību un piederību organizācijai, dalību organizācijā, kas pārstāv darba ņēmējus vai darba devējus, vai jebkurā organizācijā, kuras locekļi ir iesaistīti īpašā darbā, ieskaitot šo organizāciju piešķirtos labumus, neskarot valsts likumdošanas aktus par sabiedrisko kārtību un sabiedrības drošību;

[..].

2. Attiecībā uz 1. punkta b), d), e), f) un g) apakšpunkta noteikumiem, attiecīgā dalībvalsts var piešķirt vienlīdzīgu attieksmi tikai gadījumos, ja pastāvīgā iedzīvotāja vai viņa ģimenes locekļu, kuriem pastāvīgais iedzīvotājs pieprasa pabalstus, reģistrētā vai parastā dzīvesvieta atrodas attiecīgās dalībvalsts teritorijā.

[..]"

B. Austrijas tiesības

10. Šai lietai nozīmīgās šīs valsts tiesību normas ir ietvertas *Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz* (Ieceļošanas un uzturēšanās likums [4]; turpmāk tekstā – "*NAG*").

11. *NAG* 2. panta 7. punkts ir formulēts šādi:

"Īslaicīga uzturēšanās iekšzemē un ārvalstīs, piemēram, apmeklējuma nolūkā, nepārtrauc uzturēšanās vai apmešanās laikposmu, kas nepieciešams, lai iegūtu (vai atsauktu) tiesības uz uzturēšanās atļauju. [..]"

[4] *BGBl. I*, 100/2005.

12. *NAG* 20. pantā "Uzturēšanās atļaujas derīguma termiņš" ir paredzēts:

"[..]

(3) Pastāvīgā iedzīvotāja ES uzturēšanās atļaujas (45. pants) turētājs Austrijā var uzturēties bez termiņa ierobežojuma, nepārkāpjot ar uzturēšanās atļauju saistītā dokumenta ierobežoto derīguma termiņu. Šo dokumentu izsniedz uz pieciem gadiem, un, ja nav iespējams izpildīt *Fremdenpolizeigesetz 2005* [2005. gada Imigrācijas dienesta likumā] paredzētos pasākumus, tad, atkāpjoties no 24. panta, arī pēc derīguma termiņa beigām to pagarina uz pieteikuma pamata.

(4) Šā panta 3. punktā minētā uzturēšanās atļauja zaudē spēku, ja ārzemnieks ilgāk nekā divpadsmit secīgus mēnešus uzturas ārpus EEZ. Īpaši vērā ņemamu apsvērumu, piemēram, nopietnas slimības, sociālo pienākumu izpildes vai obligātajam militārajam dienestam vai civildienestam pielīdzināma dienesta dēļ ārvalstnieks var uzturēties ārpus EEZ līdz 24 mēnešiem, ja viņš iepriekš par to ir paziņojis kompetentajai iestādei. Ja ārzemniekam ir tiesiski pamatotas intereses, kompetentajai iestādei uz pieteikuma pamata ir jānosaka, ka uzturēšanās atļaujas derīguma termiņš nav beidzies. Ārzemniekam ir pienākums iesniegt pierādījumus par uzturēšanos EEZ.

[..]"

III. Tiesvedības rašanās fakti, pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

13. 2018. gada 6. septembrī Kazahstānas valstspiederīgais ZK iesniedza pieteikumu pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļaujas derīguma termiņa pagarināšanai. Ar 2019. gada 9. jūlija lēmumu *Landeshauptmann von Wien* šo pieteikumu noraidīja.

14. 2019. gada 12. augustā ZK šo lēmumu pārsūdzēja iesniedzējtiesā.

15. Iesniedzējtiesa norāda, ka, lai gan ZK laikposmā no 2013. gada augusta līdz 2018. gada augustam un arī pēc tam ne reizi nav uzturējies ārpus Savienības teritorijas vismaz divpadsmit secīgus mēnešus, tomēr ir skaidri zināms, ka šajā laikposmā viņš Savienības teritorijā uzturējās tikai dažas dienas gadā. Šo faktu atbildētāja – administratīvā iestāde – izmantoja, atsakot prasītāja uzturēšanās atļaujas pagarināšanu.

16. No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka prasītājs iesniedzējtiesā ir iesniedzis juridisko vērtējumu, ko sagatavojusi Eiropas Komisijas legālās migrācijas ekspertu grupa, kura secinājusi, ka Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētais nosacījums par prombūtni no Savienības teritorijas ir jāinterpretē šauri, proti, tādējādi, ka vienīgi divpadsmit secīgus mēnešus ilga fiziska prombūtne no šīs teritorijas izraisot šajā tiesību normā paredzēto pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšanu. Turklāt šajā vērtējumā ir teikts, ka šajā ziņā nav nozīmīgi, vai attiecīgajā laikposmā pastāvīgais iedzīvotājs ir faktiski atradies šajā teritorijā vai izveidojis tajā savu pastāvīgo dzīvesvietu.

17. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šāds vērtējums, kuram tā sliecas piekrist, atbalsta prasītāja argumentāciju. Proti, pietiktu ar īsiem uzturēšanās laikposmiem vai pat tikai dažām dienām gadā, kā tas ir šajā gadījumā, lai varētu izslēgt Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta piemērošanu un līdz ar to prasītājs saglabātu savu pastāvīgā iedzīvotāja statusu.

18. Šādos apstākļos *Verwaltungsgericht Wien* (Vīnes Administratīvā tiesa, Austrija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas [2003/109] 9. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jebkura pastāvīgā iedzīvotāja – trešās valsts valstspiederīgā fiziska uzturēšanās [Savienības] teritorijā divpadsmit secīgu mēnešu posmā, pat ja tā ir bijusi īsa, izslēdz šajā normā paredzēto pastāvīgā iedzīvotāja [..] tiesiskā statusa zaudēšanas iespējamību?

2) Ja Tiesas atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša: kādas kvalitatīvās un/vai kvantitatīvās prasības ir izvirzāmas tam, lai apliecinātu uzturēšanos [Savienības] teritorijā secīgu divpadsmit mēnešu posmā un tādējādi novērstu pastāvīgā iedzīvotāja – trešās valsts valstspiederīgā statusa zaudēšanu? Vai uzturēšanās [Savienības] teritorijā secīgu divpadsmit mēnešu posmā izslēdz pastāvīgā iedzīvotāja – trešās valsts valstspiederīgā statusa zaudēšanu vienīgi tad, ja attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā pastāvīgā dzīvesvieta vai viņa galveno interešu centrs šajā laikposmā bija [Savienības] teritorijā?

3) Vai dalībvalstu tiesību normas, kurās noteikts, ka trešās valsts valstspiederīgais var zaudēt savu pastāvīgā iedzīvotāja tiesisko statusu, ja divpadsmit secīgu mēnešu posmā viņš gan uzturējās [Savienībā], tomēr viņam tur nebija nedz pastāvīgās dzīvesvietas, nedz viņa galveno interešu centra, ir saderīgas ar Direktīvas [2003/109] 9. panta 1. punkta c) apakšpunktu?"

IV. Tiesvedība Tiesā

19. Lēmums par prejudiciālu jautājumu uzdošanu tika pieņemts 2020. gada 28. augustā, un Tiesas kancelejā tas tika iesniegts 2020. gada 14. septembrī.

20. Iesniedzējtiesa lūdza Tiesu lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot Tiesas Reglamenta 107. panta 1. punktā paredzēto steidzamības tiesvedību.

21. Ar Tiesas 2020. gada 28. septembra nolēmumu pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas šis lūgums tika noraidīts.

22. Termiņā, kas noteikts Eiropas Savienības Tiesas statūtu 23. pantā, rakstveida apsvērumus iesniedza Austrijas valdība un Eiropas Komisija.

23. Austrijas valdības un Komisijas *ad litem* pārstāvji savus apsvērumus sniedza arī 2021. gada 15. jūlija tiesas sēdē.

V. Juridiskais vērtējums

A. Ievadpiezīmes

24. Trešo valstu valstspiederīgie uz Eiropas Savienību migrē dažādu iemeslu dēļ – saimniecisku iemeslu vai ģimenes apstākļu dēļ, lai mācītos vai lai iegūtu starptautisku aizsardzību. Daļa šo personu paliek dalībvalstu teritorijā vairākus gadus un nodibina ciešas saites ar attiecīgo dalībvalsti. Šā iemesla dēļ trešo valstu valstspiederīgo – dalībvalstu pastāvīgo iedzīvotāju – integrācija tiek uzskatīta par izšķirošo elementu Savienības ekonomikas un sociālās kohēzijas, kas ir LES 3. pantā formulēts pamatmērķis, veicināšanā. Turklāt jāatgādina, ka LESD 79. panta

1. punktā ir paredzēts īstenot kopēju imigrācijas politiku, kuras nolūks citastarp ir "nodrošināt [..] taisnīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi uzturas dalībvalstīs" [5].

25. Viens no pirmajiem Savienības pieņemtajiem leģislatīvajiem tekstiem imigrācijas jomā bija Direktīva 2003/109. Šīs direktīvas nolūks ir piešķirt "Eiropas" statusu trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri ilgstoši un likumīgi uzturas Savienībā. Lai nodrošinātu viņu integrāciju, minētajā direktīvā ir paredzēts tuvināt šo personu tiesības Savienības pilsoņu tiesībām, piemēram, ieviešot tādu pašu attieksmi kā pret pēdējiem minētajiem daudzās ekonomikas un sociālajās jomās. Viņiem atzītās tiesības gan ir šaurākas nekā Savienības pilsoņu tiesības [6], tomēr tās ir saistītas ar normām par brīvu pārvietošanos, kurās paredzētas tiesības uzturēties ilgāk par trim mēnešiem to dalībvalstu teritorijā, kas nav dalībvalsts, kura tiem piešķīrusi pastāvīgā iedzīvotāja statusu. Turklāt pastāvīgā iedzīvotāja statusa ieguvējam ir pieejams darba tirgus, ja vien viņa darbība nav saistīta ar valsts varas īstenošanu vai šīs darbvietas nav rezervētas attiecīgās valsts valstspiederīgajiem, Savienības pilsoņiem vai Eiropas Ekonomikas zonas valstu pilsoņiem. Sociālās aizsardzības jomā dalībvalstis var nolemt, ka pastāvīgie iedzīvotāji var saņemt tikai "pamatpabalstus".

26. Tiesības uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu ir rezervētas tiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri kādas dalībvalsts teritorijā likumīgi un bez pārtraukuma uzturējušies vismaz piecus gadus. Tās ir liegtas ikvienam, kura uzturēšanos var uzskatīt par īslaicīgu. Dalībvalstīm ir plaša novērtējuma brīvība attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem var tikt piešķirts pastāvīgā iedzīvotāja statuss [7]. Papildus nosacījumiem par stabiliem, regulāriem un pietiekamiem ienākumiem, kā arī par veselības apdrošināšanu, kas tiek izvirzīti arī Savienības pilsoņiem, kuri uzturas citā dalībvalstī, fakultatīvi var izvirzīt nosacījumu attiecībā uz "integrācijas apstākļiem", kas ļauj ierobežot pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanu. Pierādījums par pietiekamām dalībvalsts valodas zināšanām dažādos kompetences līmeņos ir galvenais integrācijas nosacījums, kas tiek izvirzīts visās dalībvalstīs.

27. Savienības likumdevēja nolūks ir sasniegt trešo valstu valstspiederīgo stabilas integrācijas mērķi, saskaņojot nosacījumus pastāvīgā iedzīvotāja statusa *piešķiršanai* un *atsaukšanai (vai zaudēšanai)*. Ņemot to vērā, ir jānorāda, ka šī lieta no citām lietām, kuras Tiesa jau ir izskatījusi, atšķiras ar to, ka tā drīzāk attiecas uz otro aspektu, proti, kā interpretēt nosacījumus minētā statusa atsaukšanai (vai zaudēšanai) atbilstoši Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktam – ilgstošas prombūtnes no Savienības teritorijas dēļ. Lai gan šajā tiesību normā ir noteikts, ka trešās valsts valstspiederīgais pastāvīgā iedzīvotāja statusu zaudē, ja prombūtne no [Savienības] teritorijas ilgusi vismaz divpadsmit secīgus mēnešus, tomēr tajā nav precizēts, kā kvalificējama gadījuma rakstura un īslaicīga uzturēšanās, it īpaši tad, ja tā varētu novērst šādu tiesisko seku iestāšanos.

[5] Iglésias Sánchez, S., "Free movement of third country national in the European Union? Main features, deficiencies and challenges of the new mobility rights in the area of freedom security and justice", *European Law Journal*, 15. sēj., Nr. 6, 798. un 799. lpp., paskaidro, ka trešo valstu valstspiederīgo tiesību uz pārvietošanos atzīšanu ir iedvesmojuši divi cieši saistīti motīvi, proti, sociālās integrācijas veicināšana un mērķis piesaistīt kvalificētu darbaspēku, konkurējot ar Amerikas Savienotajām Valstīm un Kanādu.

[6] Halleskov, L., "The Long-Term Residents Directive: a fulfillment of the Tampere objective of near-equality", *European Journal of Migration and Law*, 7. sēj., Nr. 2, 2005, 200. lpp.

[7] Balleix, C., *La politique migratoire de l'Union européenne*, Parīze, 2013, 218. lpp.

B. Prejudiciālo jautājumu vērtējums

28. Ar šiem trim jautājumiem, kas jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, pēc kādiem kritērijiem ir konstatējams, vai pastāvīgā iedzīvotāja "prombūtne" no Savienības teritorijas ir ilgusi divpadsmit secīgus mēnešus Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta izpratnē, ņemot vērā, ka šāda prombūtne principā paredz tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu zaudēšanu. Konkrētāk, tā vēlas zināt, vai jebkura šajā laikposmā notikusi uzturēšanās, lai cik īsa tā arī būtu, šo prombūtni var pārtraukt un līdz ar to novērst šā statusa zaudēšanu vai tomēr minētajā laikposmā attiecīgās personas pastāvīgajai dzīvesvietai vai interešu centram ir jāatrodas šajā teritorijā.

1. Dažādu interpretācijas metožu izmantošana

29. Tā kā Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā nav nevienas norādes par valsts tiesībām, ir jābalstās uz premisu, ka jēdziens "prombūtne" ir uzskatāms par autonomu Savienības tiesību jēdzienu, kurš jāinterpretē vienveidīgi, ņemot vērā šīs tiesību normas saturu, kā arī tiesiskā regulējuma, kurā tā ietilpst, mērķus un kontekstu [8].

a) Gramatiskā interpretācija

30. Attiecībā uz šīs tiesību normas formulējumu ir jānorāda, ka dažādās valodu versijās tas atšķiras.

31. Proti, no vienas puses, lielā daļā valodu versiju [9] runa ir par divpadsmit secīgus mēnešus ilgu "prombūtni" no Savienības teritorijas un tas ļautu saprast, ka vienkārša fiziska klātbūtne šo prombūtni pārtrauktu. No otras puses, citu valodu versijās [10] runa ir par "neuzturēšanos" minētajā teritorijā šajā laikposmā un šā vārda lietojums varētu nozīmēt nedaudz "stabilāku" klātbūtni, tomēr neizslēdzot uzturēšanos, kas ilgst tikai dažas dienas.

32. Tomēr man šķiet, ka, neraugoties uz šīm nelielajām valodnieciskajām niansēm, Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta formulējums pats par sevi nedod iespēju nepārprotami noteikt jēdziena "prombūtne" precīzo tvērumu. No šīs tiesību normas gramatiskās interpretācijas nav iespējams izdarīt viennozīmus secinājumus. Tādēļ ir nepieciešams izmantot pārējās interpretācijas metodes, kuras atzītas Tiesas judikatūrā [11].

[8] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 18. oktobris, *Singh* (C-502/10, EU:C:2012:636, 42. punkts).

[9] Kā piemērus skat. angļu (*absence*), bulgāru (*отсъствие*), dāņu (*fraværende*), igauņu (*äraolek*), franču (*absence*), grieķu (*απουσία*), itāļu (*assenza*), poļu (*nieobecność*), spāņu (*ausencia*) un zviedru (*bortovaro*) valodu versijas.

[10] Kā piemērus skat. vācu (*aufgehalten*) un holandiešu (*verblijven*) versijas. Taču abās 9. panta 2. punkta, kurš pieļauj atkāpi no 1. punkta, valodu versijās ir izmantoti arī prombūtnei līdzvērtīgi formulējumi, proti, attiecīgi *Abwesenheit* un *afwezigheid*.

[11] Šajā ziņā skat. Lenaerts, K. un Gutiérrez-Fons, J. A., *Les méthodes d'interprétation de la Cour de justice de l'Union européenne*, Brisele, 2020.

b) Sistēmiskā interpretācija

1) Izņēmums no vispārīga noteikuma, ar ko pastāvīgajiem iedzīvotājiem piešķir speciālu statusu, ir jāinterpretē šauri

33. Direktīvas 2003/109 9. panta konteksts sniedz dažas lietderīgas norādes, kas dod iespēju konkretizēt šīs tiesību normas tvērumu. Proti, šīs direktīvas 8. panta 1. punktā ir noteikts, ka pastāvīgā iedzīvotāja statuss ir pastāvīgs "saskaņā ar 9. pantu[, ievērojot 9. pantā noteikto]". Tā kā šā statusa pastāvīgums ir "vispārīgais noteikums", šīs direktīvas 9. panta 1. punkta c) apakšpunktam, šķiet, ir "izņēmuma" loma un līdz ar to tas ir *jāinterpretē šauri* atbilstoši interpretācijas principam, kas atzīts Tiesas judikatūrā [12].

34. Turklāt jāatgādina, ka ar Direktīvu 2003/109 ir iedibinātas trešo valstu valstspiederīgo *subjektīvās tiesības* iegūt pastāvīgā iedzīvotāja statusu, kā arī citas tiesības, kas izriet no šā statusa piešķiršanas, tiklīdz šajā sakarā paredzētie nosacījumi ir faktiski izpildīti [13] un ja ir ievērota kārtība [ievērotas attiecīgās procedūras] [14]. Kā jau norādīts šo secinājumu ievadā [15], ar šo direktīvu ir *izsmeļoši saskaņoti* nosacījumi pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai. Tas attiecas arī uz šā statusa atsaukšanas nosacījumiem, kas noteikti minētās direktīvas 9. pantā [16]. Līdz ar to dalībvalstis nevar ieviest papildu nosacījumus [17] vai plaši interpretēt Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktu, citādi tiktu sagrozīta pastāvīgā iedzīvotāja statusa saglabāšana.

35. Šajā ziņā iegūto tiesību aizsardzība man šķiet obligāta, lai neatņemtu lietderīgo iedarbību šīs direktīvas 4. panta 1. punktā un 8. panta 1. punktā ietvertajām normām, kas pastāvīgajiem iedzīvotājiem piešķir speciālu tiesisko statusu. Tas, ka Savienības likumdevējs 10. pantā ir iekļāvis arī procesuālās garantijas, citastarp paredzot pienākumu pamatot jebkuru šā statusa atsaukšanas lēmumu, kā arī informēt attiecīgo trešās valsts valstspiederīgo par pārsūdzības iespējām, veidiem un termiņiem, parāda, cik svarīga ir šā tiesiskā statusa aizsardzība. Visi šie apsvērumi liecina arī par labu šīs tiesību normas šaurai interpretācijai.

2) Eventuāli vienlīdzīgas attieksmes ierobežojumi neietekmē pastāvīgā iedzīvotāja statusu

36. Direktīvas 2003/109 11. panta 2. punktā ir sniegta norāde par labu tēzei, ka pastāvīgā iedzīvotāja statusa saglabāšana neparedz, ka šā statusa ieguvēja dzīvesvietai būtu jāatrodas attiecīgajā dalībvalstī vai Savienībā. Pirmkārt, šīs direktīvas 11. panta 1. punktā ir paredzēts, ka daudzās jomās attieksme pret pastāvīgajiem iedzīvotājiem ir tāda pati kā pret pilsoņiem. Otrkārt,

[12] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2008. gada 25. jūlijs, *Metock* u.c. (C-127/08, EU:C:2008:449, 84. punkts), kā arī 2014. gada 18. decembris, *McCarthy* u.c. (C-202/13, EU:C:2014:2450, 32. punkts).

[13] Skat. spriedumu, 2012. gada 26. aprīlis, Komisija/Nīderlande (C-508/10, EU:C:2012:243, 68. punkts), un ģenerāladvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus lietā *Singh* (C-502/10, EU:C:2012:294, 29. un 35. punkts), kuros ģenerāladvokāts uzskata, ka aplūkojamās tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstīm ir *pienākums* piešķirt minēto statusu, ja ir izpildīti atbilstošie nosacījumi.

[14] Šajā ziņā skat. spriedumu, 2012. gada 8. novembris, *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 45.–48. punkts). Kā norāda Peers, S., *EU Justice and Home Affairs Law, Volume I: EU Immigration and Asylum Law*, 4. izdevums, Oksforda, 2016, 425. lpp., pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršana nav automātiska; tā paredz, ka ieinteresētā persona valsts atbildīgajās iestādēs iesniedz attiecīgu pieteikumu.

[15] Skat. šo secinājumu 27. punktu.

[16] Thym, D., "Long Term Residents Directive 2003/109/EC", *EU Immigration and Asylum Law*, 04/2016, 473. lpp., 1. punkts, norāda, ka ar Direktīvu 2003/109 ir izsmeļoši saskaņoti pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanas un atsaukšanas (vai zaudēšanas) nosacījumi. Līdz ar to, tiklīdz trešās valsts valstspiederīgais ir ieguvis šo statusu, viņam ir tiesības to saglabāt, pat ja viņš pēc tam vairs neizpilda Direktīvas 2003/109 5. un 6. pantā minētos nosacījumus. Tāpat šis statuss var tikt atsaukts (vai zaudēts) vienīgi tad, ja ir izpildīti direktīvas 9. pantā minētie nosacījumi.

[17] Par šādu izpratni skat. Boelaert-Suominen, S., "Non-EU nationals and Council Directive 2003/109/EC on the status of third-country nationals who are long-term residents: Five paces forward and possibly three paces back", *Common Market Law Review*, 42. sēj., Nr. 4, 2005, 1025. lpp.

ar minētās direktīvas 11. panta 2. punktu attiecīgajai dalībvalstij ir atļauts ierobežot vienlīdzīgu attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem reģistrētā vai pastāvīgā dzīvesvieta ir to teritorijā. Tomēr ir jānorāda, ka viņi savu pastāvīgā iedzīvotāja statusu saglabā, neraugoties uz šo vienlīdzīgas attieksmes ierobežojumu.

37. Šī tiesību norma skaidri parāda, ka ir jānošķir priekšrocības, kuras trešās valsts valstspiederīgais var iegūt, pateicoties tam, ka viņam attiecīgajā dalībvalstī ir, no vienas puses, reģistrētā vai pastāvīgā dzīvesvieta un, no otras puses, viņam piešķirtais pastāvīgā iedzīvotāja statuss. Reģistrētās vai pastāvīgās dzīvesvietas neesamība attiecīgajā dalībvalstī var radīt negatīvas sekas attiecībā uz to priekšrocību apjomu, kuras piešķir Direktīva 2003/109 un valsts tiesību akti, ar kuriem tā transponēta, tomēr nav tā, ka tā katrā ziņā nozīmētu minētā statusa zaudēšanu.

3) Pastāvīgā iedzīvotāja statusa saglabāšanas nosacījumi nav tik stingri kā šā statusa iegūšanas nosacījumi

38. Direktīvā 2003/109 būtībā ir reglamentēti divi piešķiršanas aspekti – pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšana un tā saglabāšana. Šā statusa iegūšanai ir nepieciešami trešās valsts valstspiederīgā centieni integrēties. Ar piecus gadus ilga nepārtrauktas dzīvesvietas laikposma noteikšanu Savienības likumdevējs ir paredzējis, ka pēc šā laikposma tiek nodrošināta trešās valsts valstspiederīgā integrācija uzņemošās dalībvalsts sabiedrībā. Kā Tiesa norādījusi spriedumā *Singh*, "piecus gadus ilga likumīga un nepārtraukta uzturēšanās apliecina attiecīgās personas *nostiprināšanos* valstī un tādējādi šīs personas pastāvīgu apmešanos valstī"[18]. Tiklīdz šis integrācijas mērķis ir sasniegts un trešās valsts valstspiederīgais ir izveidojis ciešu saikni ar uzņemošo dalībvalsti – juridiski to apliecina pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršana –, prasības šā statusa saglabāšanai vairs nav tik stingras.

39. Proti, ir konstatējams, ka pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanas nosacījumi un saglabāšanas nosacījumi ievērojami atšķiras. Direktīvas 2003/109 4. panta 1. punktā kā šā statusa iegūšanas nosacījums ir norādīta nepārtraukta piecus gadus ilga "dzīvošana" attiecīgajā dalībvalstī[19], savukārt tā atsaukšanas nosacījums ir divpadsmit secīgus mēnešus ilga "prombūtne" no Savienības teritorijas, bet nav precizēts, kur tieši trešās valsts valstspiederīgajam būtu jādzīvo. No tā izriet, ka pēc piecu gadu posma, kas noteikts pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai, nepārtraukta uzturēšanās Savienības teritorijā vairs nav nepieciešama.

4) Interpretācija, kurā ņemts vērā plašāks konteksts

40. Tā kā Direktīvas 2003/109 mērķis ir tuvināt šo valstspiederīgo tiesības Savienības pilsoņu tiesībām, Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktu būtu iespējams interpretēt, ņemot vērā plašāku kontekstu, proti, arī Direktīvas 2004/38/EK[20] normas. Tiesas judikatūra liecina, ka šīs direktīvas normas tik tiešām ir iespējams vērtēt salīdzinājumā ar

[18] Spriedums, 2012. gada 18. oktobris, *Singh* (C-502/10, EU:C:2012:636, 46. punkts). Mans izcēlums.

[19] Šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Tahir* (C-469/13, EU:C:2014:2094, 30. punkts), kurā Tiesa ir norādījusi, ka uzturēšanās nosacījums ir obligāts nosacījums pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanai.

[20] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

Direktīvas 2003/109 normām, un tas dod iespēju izdarīt interpretācijai lietderīgus secinājumus, neraugoties uz dažām atšķirībām, kas galvenokārt izskaidrojamas ar šo direktīvu konkrētajiem likumdošanas mērķiem [21].

41. Šajā nolūkā jāpievērš uzmanība Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punktā ietvertajai normai, kurā ir paredzēts, ka Savienības pilsoņiem, kas uzņemošajā dalībvalstī likumīgi un nepārtraukti ir uzturējušies piecus gadus, ir tiesības pastāvīgi uzturēties šajā valstī. Šai normai ir *īpaša līdzība* ar Direktīvas 2003/109 4. panta 1. punktu, jo arī tā paredz trešo valstu valstspiederīgo likumīgu un nepārtrauktu, piecus gadus ilgu uzturēšanos, kas nepieciešama, lai varētu iegūt pastāvīgā iedzīvotāja statusu.

42. Tas pats attiecas uz normām, kas reglamentē uzturēšanās tiesību zaudēšanu. Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 16. panta 4. punktu, tiklīdz pastāvīgās uzturēšanās tiesības ir iegūtas, "tās var zaudēt tikai tad, ja *prombūtne* no uzņēmējas dalībvalsts ir ilgāka par diviem secīgiem gadiem". Šajā ziņā ir jāatgādina, ka spriedumā *Dias* [22], kurš attiecas tieši uz Direktīvas 2004/38 interpretāciju, Tiesa ir paudusi uzskatu, ka pastāvīgas uzturēšanās tiesību atsaukšanu Savienības pilsonim, ja prombūtne no uzņemošās dalībvalsts ir ilgāka par diviem secīgiem gadiem, attaisno tas, ka pēc šādas prombūtnes "saikne ar uzņēmēju dalībvalsti ir *vājinājusies*".

43. Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir balstīts uz tādu pašu loģiku, jo var uzskatīt, ka trešās valsts valstspiederīgā saikne ar Savienību, kura izveidojusies, pateicoties integrācijai, kas notikusi šīs direktīvas 4. panta 1. punktā paredzētajos piecos gados, ir "vājinājusies", ja šis valstspiederīgais ir bijis prombūtnē vismaz divpadsmit secīgus mēnešus.

44. Šajā kontekstā ir jānorāda, ka arī Komisijas priekšlikumā par Direktīvas 2003/109 pieņemšanu [23] sākotnēji bija paredzēta divu secīgu gadu prombūtne. Tātad šīs tiesību normas attīstība liecina par sākotnējo nodomu pielāgot normas, kas reglamentē Savienības pilsoņu un trešo valstu valstspiederīgo pastāvīgo uzturēšanos.

45. Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, šķiet iespējams noraidīt Austrijas valdības atbalstīto interpretāciju, kura paredz, ka trešās valsts valstspiederīgais faktiski turpinātu "pastāvīgi dzīvot" attiecīgajā dalībvalstī vai Savienības teritorijā.

c) Teleoloģiskā interpretācija

46. Tā kā Direktīvas 2003/109 nolūks – kā izriet no tās 4. apsvēruma – ir veicināt trešo valstu valstspiederīgo, kuri apmetušies uz pastāvīgu dzīvi dalībvalstīs, integrāciju, lai sekmētu ekonomikas un sociālo kohēziju [24], ir svarīgi nodrošināt, lai pastāvīgā iedzīvotāja tiesiskais statuss tiktu piešķirts vienīgi tiem, kuri to izmantos, proti, ikvienai personai, kurai ir pietiekami cieša un īsta saikne ar Savienību un tās dalībvalstīm, kas izveidojusies, pateicoties veiksmīgai integrācijai piecu likumīgas un nepārtrauktas uzturēšanās gadu laikā.

[21] Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, X (Pastāvīgie iedzīvotāji – Stabili, regulāri un pietiekami ienākumi) (C-302/18, EU:C:2019:830, 32. un nākamie punkti).

[22] Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs, *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:498, 59. punkts). Mans izcēlums.

[23] Skat. Padomes priekšlikuma direktīvai par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu (COM(2001) 127 *final* (OV 2001, C 240 E, 79. lpp.)).

[24] Skat. šo secinājumu 24. punktu.

47. Turpretim no Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta var izsecināt, ka, ja attiecīgajai personai vairs nav šādas saiknes ar uzņemošo dalībvalsti, pastāvīgā iedzīvotāja statuss ir jāatsauc. Proti, nav neviena tiesiski pamatota iemesla, kas attaisnotu pastāvīgā iedzīvotāja tiesiskā statusa saglabāšanu gadījumā, ja šī saikne ir "sairusi", jo tad vairs netiktu sasniegts Direktīvas 2003/109 mērķis. Visi šie apsvērumi ir jāņem vērā, interpretējot aplūkojamo tiesību normu.

48. No interpretācija, kurā ņemts vērā likumdošanas mērķis, kas minēts iepriekšējos punktos, izriet, ka Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir piemērojams diferencēti – atbilstoši katra konkrētā gadījuma apstākļiem. Lai sniegtu iesniedzējtiesai lietderīgus interpretācijas elementus, manuprāt, ar dažu praktisku piemēru palīdzību būtu jāizskaidro, kā teleoloģiskā interpretācija ietekmē šīs tiesību normas piemērošanu.

2. Ietekme uz Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta piemērošanu

a) Pastāvīgā iedzīvotāja statusa obligāta zaudēšana pēc divpadsmit secīgus mēnešus ilga laikposma

49. Uzreiz jānorāda, ka divpadsmit secīgus mēnešus ilga prombūtne *parasti* nozīmē tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu zaudēšanu, kā paredzēts Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā[25]. Šīs tiesību normas viennozīmīgais formulējums šajā ziņā neatstāj nekādu interpretācijas brīvību, turklāt no trešās valsts valstspiederīgā integrācijas skatpunkta raugoties, var izsecināt, ka saikne ar uzņemošo dalībvalsti pēc tik ilga laikposma parasti "vājinās [sairst]".

50. Šādas tiesiskās sekas man nešķiet nesamērīgas, ņemot vērā, ka no Direktīvas 2003/109 9. panta 5. punkta izriet, ka dalībvalstīm, kuras piešķirušas pastāvīgā iedzīvotāja statusu, ir jāparedz "atvieglota kārtība" šā statusa atkārtotai iegūšanai. Līdz ar to attiecīgajai personai vienmēr ir iespēja atjaunot saikni ar uzņemošo dalībvalsti abu pušu interesēs.

51. Vēlos precizēt, ka šādas tiesiskās sekas izriet no situācijas, kurā uzņemošā dalībvalsts nav izmantojusi Direktīvas 2003/109 9. panta 2. punktā paredzēto izņēmumu. Saskaņā ar šo normu dalībvalstis, atkāpjoties no 1. punkta c) apakšpunkta, var paredzēt, ka "prombūtne, kas pārsniedz 12 secīgus mēnešus īpašu vai ārkārtas iemeslu dēļ", neliek atcelt [atsaukt] vai zaudēt šo statusu[26]. Tātad dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība šīs tiesību normas īstenošanā un tas dod iespēju izvairīties no tiesiskajām sekām, kādas izriet no iepriekš sniegtās interpretācijas.

b) Gadījuma rakstura un īslaicīgas uzturēšanās juridiskā kvalifikācija

52. Ja attiecīgā persona šajā divpadsmit mēnešu laikposmā galvenokārt uzturas Savienības teritorijā, šis apstāklis nevarētu izraisīt sarežģījumus Direktīvas 2003/109 piemērošanā, jo ir acīmredzams, ka šīs direktīvas 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta nosacījumi nav izpildīti. Turpretim rodas jautājums, kā kvalificējama situācija, kurā attiecīgās personas uzturēšanās Savienības teritorijā ir gadījuma rakstura vai nepārsniedz īsus laikposmus attiecīgā gada laikā.

[25] Thym, D., "Long Term Residents Directive 2003/109/EC", *EU Immigration and Asylum Law*, 04/2016, 474. lpp., 6. punkts, interpretē šo tiesību normu tādējādi, ka tā paredz "automātisku" pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšanu.

[26] Šajā ziņā skat. Komisijas ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par Direktīvas [2003/109] par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, īstenošanu (COM(2019) 161 *final*, 6. lpp.), no kura izriet, ka Austrija ir izmantojusi Direktīvas 2003/109 9. panta 2. punktā minēto iespēju, paredzot, ka vispārīgā gadījumā 12 secīgu mēnešu prombūtne no ES teritorijas izraisa statusa zaudēšanu, vienlaikus paredzot iespēju atļaut ilgāku prombūtnes laikposmu ārkārtas iemeslu dēļ.

53. Manuprāt, pat šāda gadījuma rakstura un īslaicīga uzturēšanās Savienības teritorijā varētu novērst tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu zaudēšanu, ja vien ir iespējams pārliecinoši pierādīt, ka joprojām notiek attiecīgās personas "nostiprināšanās" šajā valstī Direktīvas 2003/109 6. apsvēruma izpratnē. Citiem vārdiem sakot, trešās valsts valstspiederīgajam, kuram ir pastāvīgā iedzīvotāja statuss, būtu jāpierāda *pietiekami cieša "integrācijas saikne" ar uzņemošo dalībvalsti*. Gadījumā, ja šis nosacījums netiktu izpildīts, manuprāt, būtu jāpiemēro [27] vispārīgais noteikums, kas paredz tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu zaudēšanu [28].

54. Tā kā Direktīvas 2003/109 4. pants kopsakarā ar tās 8. pantu paredz, ka pastāvīgās uzturēšanās atļauju piešķir ar nosacījumu, ka trešās valsts valstspiederīgais atbilstoši šīs direktīvas 5. pantam sniedz pierādījumus par to, ka ir izpildīti šā statusa iegūšanas nosacījumi, šķiet loģiski un taisnīgi uzskatīt, ka savukārt valsts iestāžu ziņā ir pārbaudīt visus konkrētā gadījuma nozīmīgos apstākļus un attiecīgā gadījumā pirms lēmuma pieņemšanas par attiecīgās personas statusa atsaukšanu tām ir *jāpierāda šādas saiknes neesamība*. Manuprāt, valsts iestādēm *ir pierādīšanas pienākums* attiecībā uz konkrētā gadījuma faktiskajiem apstākļiem, kuri varētu attaisnot Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta piemērošanu, lai iepriekš minētās tiesību normas, ar kurām pastāvīgajiem iedzīvotājiem ir piešķirts speciāls tiesiskais statuss, nezaudētu savu lietderīgo iedarbību.

55. Šāda pieeja man šķiet atbilstīga un spējīga nodrošināt, lai pastāvīgā iedzīvotāja statuss netiktu izmantots nolūkiem, kādus Savienības likumdevējs nav paredzējis. It īpaši ir jānovērš nepamatotu priekšrocību gūšana no šā statusa, piemēram, valsts (tās tiesas un tiesību) izvēle, lai nodrošinātu savām interesēm labvēlīgāku tiesību aktu piemērošanu (*forum shopping*), sociālo pabalstu iegūšana, pretlikumīgu darbību atvieglošana utt. [29]. Tā kā dalībvalstis ir Direktīvas 2003/109 adresāti un tām šī direktīva ir jātransponē savā tiesību sistēmā, tām ir arī svarīgā loma nodrošināt, lai tiktu īstenoti šīs direktīvas mērķi.

56. It īpaši prasība atrasties Savienības teritorijā, kas izriet no Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta, atspoguļo domu, ka trešo valstu valstspiederīgajiem, kas ir pastāvīgie iedzīvotāji, lai varētu saglabāt šo statusu pastāvīgi, ir jāuztur "īsta", nevis tikai "formāla" saikne ar attiecīgo dalībvalsti.

57. Tomēr šajā ziņā ir jāprecizē, ka attiecībā uz šādas pietiekami ciešas un īstas integrācijas saiknes esamību nedrīkst izvirzīt pārāk stingras prasības, jo trešās valsts valstspiederīgā "nostiprināšanos" attiecīgajā dalībvalstī valsts iestādes jau ir padziļināti izvērtējušas pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanas procedūrā. Turklāt šķiet, ka pārāk stingru prasību izvirzīšana sarežģītu mērķa – tuvināt trešo valstu valstspiederīgo tiesisko statusu dalībvalstu pilsoņu tiesiskajam statusam – sasniegšanu [30].

[27] Šajā ziņā skat. Thym, D., "Long Term Residents Directive 2003/109/EC", *EU Immigration and Asylum Law*, 04/2016, 475. lpp., 7. punkts. Autors uzskata, ka, ņemot vērā Direktīvas 2003/109 mērķi veicināt trešo valstu valstspiederīgo integrāciju un nodrošināt viņu "nostiprināšanos" uzņemošajā dalībvalstī, īslaicīgām vizītēm principā nevajadzētu pārtraukt šo divpadsmit mēnešu laikposmu. Turklāt autors izsakās par labu mazāk "formālai" pieejai, ja *situācijas*, kādā atrodas attiecīgā persona, *individuāls novērtējums* pamato lēmumu par labu pastāvīgā iedzīvotāja statusa saglabāšanai.

[28] Skat. šo secinājumu 49. punktu.

[29] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2019. gada 14. marts, Y. Z. u.c. (Krāpšana ģimenei atkalapvienojoties) (C-557/17, EU:C:2019:203, 64. punkts) attiecībā uz pastāvīgā iedzīvotāja statusa, kas balstīts uz krāpšanu, atsaukšanu.

[30] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2012. gada 26. aprīlis, Komisija/Nīderlande (C-508/10, EU:C:2012:243, 65. punkts), kurā Tiesa ir norādījusi, ka dalībvalstīm Direktīvā 2003/109 piešķirtā rīcības [novērtējuma] brīvība attiecībā uz nodevām, ko trešo valstu valstspiederīgajiem un viņu ģimenes locekļiem pieprasa par uzturēšanās atļauju izsniegšanu, nav neierobežota. Atsaucoties uz savu judikatūru, Tiesa atgādina, ka dalībvalstis nedrīkst piemērot tādu valsts tiesisko regulējumu, kas iespējami varētu apdraudēt direktīvā izvirzīto mērķu sasniegšanu un līdz ar to atņemt tai lietderīgo iedarbību.

58. Proti, kā jau norādīts šajos secinājumos, noteikumu, kas reglamentē pastāvīgā iedzīvotāja statusa atsaukšanu vai zaudēšanu, pārāk plaša interpretācija varētu liegt sasniegt mērķi nodrošināt trešo valstu valstspiederīgo integrāciju. Šajos secinājumos ierosinātā pieeja attiecas vienīgi uz gadījumu, kurā šā tiesiskā statusa saglabāšana vairs nešķistu pamatota, jo tas vairs nesniegtu ieguldījumu ekonomikas un sociālajā kohēzijā, kuru vēlas panākt Savienības likumdevējs.

59. Ņemot vērā, ka uzdevums novērtēt integrācijas saikni praksē var izrādīties ļoti sarežģīts, ierosinu sniegt iesniedzējtiesai dažas norādes tādu kritēriju veidā, kuri dotu iespēju konstatēt trešās valsts valstspiederīgā gribu piedalīties uzņemošās dalībvalsts ekonomikas un sociālajā dzīvē. Valsts atbildīgās iestādes varētu izmantot šādu *kritēriju sarakstu*, īstenojot savu novērtējuma brīvību. Šis kritēriju saraksts, kas izstrādājams judikatūrā, būtu jāsaprot kā *indikatīvs* un *neizsmeļošs*. Tā kā jebkura integrācija kādā sabiedrībā ir atkarīga no telpiskiem, temporāliem un kvalitatīviem aspektiem [31], uzskatu, ka šajā sarakstā būtu jāiekļauj kritēriji, kuri izriet no minētajām kategorijām.

60. Lai gan Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkts *a priori* šķiet saistīts ar "telpisko" kritēriju, man šķiet, ka jēdziens "prombūtne" ir jāinterpretē tādā veidā, kas labāk atbilstu tik globalizētas sabiedrības kā mūsējā vajadzībām. Vienkārša "fiziska" klātbūtne Savienības teritorijā var izrādīties maldinoša, ja attiecīgā persona nav faktiski integrējusies sabiedrībā. Šajā kontekstā nedrīkst aizmirst, ka personas integrācija ārvalsts sabiedrībā ir sarežģīts kultūras pielāgošanas process, kura galvenie elementi saskaņā ar imigrantu integrācijas politikas kopējiem pamatprincipiem, ko Padome pasludinājusi 2004. gadā un kas apstiprināti Stokholmas programmā [32], ir mijiedarbība, informācijas apmaiņas paplašināšana starp imigrantiem un attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem un starpkultūru dialoga veicināšana.

61. Un otrādi – personas, kurai ir dažādas un dziļas personiskas un/vai profesionālas saites, kas izveidotas iepriekš aprakstītajā integrācijas procesā, salīdzinoši īsa uzturēšanās var būt pietiekama, lai novērstu pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšanu. Valsts iestāžu ziņā ir izvērtēt konkrētā gadījuma apstākļus, raugoties no tālāk izklāstīto kritēriju skatpunkta.

c) Indikatīvs un neizsmeļošs to kritēriju saraksts, kuri dod iespēju konstatēt īstu saikni ar Savienību

62. Vispirms valsts iestādēm ir jākonstatē *prombūtnes* no Savienības teritorijas *ilgums*, ņemot vērā iespējamās uzturēšanās, tostarp īslaicīgas, kas varētu pārtraukt šo prombūtni. Konkrētāk, tādi elementi kā *attiecība* starp prombūtnes un klātbūtnes laikposmiem, šo prombūtņu kumulatīvais ilgums un *biežums*, kā arī *iemesli*, kuru dēļ pastāvīgā iedzīvotāja statusa ieguvējs ir atstājis uzņemošo dalībvalsti, var būt daži no rādītājiem, kas liecina par viņa integrācijas pakāpi.

[31] Šajā ziņā skat. spriedumu, 2011. gada 21. jūlijs, *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:498, 64. punkts), kurā attiecībā uz Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punkta interpretāciju Tiesa ir secinājusi, ka "integrācija, kam ir galvenā nozīme [..] pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanā, ir balstīta ne tikai uz *teritoriālo [telpisko] un laika aspektu*, bet arī uz *kvalitātes [kvalitatīviem] elementiem*, kas attiecas uz integrācijas pakāpi uzņēmējā dalībvalstī". Mans izcēlums.

[32] Stokholmas programma – Atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā (OV 2010, C 115, 1. lpp.). Skat. Padomes 2004. gada 19. novembra paziņojumu presei 14615/04 un Padomes 2009. gada 2. decembra paziņojumu 17024/09, kā arī Komisijas 2005. gada 1. septembra ziņojumu "Kopīgā integrācijas programma – Ietvars trešo valstu pilsoņu integrācijai Eiropas Savienībā" (COM(2005) 389 *final*).

63. Proti, ir svarīgi pārbaudīt, vai aplūkojamie prombūtnes gadījumi nozīmē *pārvietošanos* uz citu valsti, kas ir attiecīgās personas personīgo, ģimenes vai profesionālo interešu centrs [33]. Principā tas būtu jāizslēdz attiecībā uz tādu uzturēšanos ārvalstīs *īpašu vai ārkārtēji pagaidu iemeslu* dēļ līdzīgi Direktīvas 2003/109 4. panta 3. punkta otrajā daļā minētajiem gadījumiem, kurus dalībvalstis, aprēķinot "nepārtraukto" piecu gadu uzturēšanās laikposmu savā teritorijā, kas ir viens no likumiskajiem nosacījumiem, lai iegūtu pastāvīgā iedzīvotāja statusu, var neņemt vērā kā "prombūtnes" posmu. Pagaidu uzturēšanās ārvalstīs var būt, piemēram, brīvdienu ceļojumi vai līdzīga ilguma darba darīšanas, kā arī uzturēšanās īslaicīgai vecāku aprūpei, militārais dienests, mācības un profesionālā izglītība, kas notiek ierobežotu laikposmu, taču noteikti ne tāda uzturēšanās, kuras laikā apmācība tiek pilnā mērā pārcelta uz ārvalsti. Tomēr būs nepieciešamas *papildu norādes*, lai varētu konstatēt pietiekami ciešu un īstu saikni ar uzņemošo dalībvalsti [34].

64. Papildus pašas personas *fiziskai klātbūtnei*, kas šajos secinājumos minēto iemeslu dēļ var būt sākumpunkts konkrētā gadījuma apstākļu padziļinātai izvērtēšanai, uzskatu, ka noderīgas var izrādīties ziņas par *īpašumu* bankas kontu, nekustamā īpašuma vai dalībvalstīs dibinātu uzņēmumu veidā [35]. Proti, finansiāli ieguldījumi var dot iespēju apzināt nostiprināšanos valsts tautsaimniecībā, kā arī personīgu interesi piedalīties tās attīstībā.

65. Turklāt nevar izslēgt, ka tas, ka trešās valsts valstspiederīgais Savienības teritorijā ir pavadījis ievērojamu savas dzīves daļu un ir iepazinies ar tās tradīcijām, parašām un uzņemošās dalībvalsts valodu, ir devis viņam iespēju izveidot *ģimenes saites* ar Savienības pilsoņiem, piemēram, līdz ar laulību, kurā, iespējams, ir dzimuši bērni. Šādas radniecības saites ar vietējiem iedzīvotājiem var izrādīties īpaši svarīgas vērtējumam, kas jāveic valsts iestādēm.

66. Tas pats ir sakāms par *profesionālajām attiecībām*, piemēram, laika gaitā izveidotu darījumu attiecību vai akadēmisku kontaktu veidā. *Saimnieciskās darbības* veikšana noteikti ir saistīta ar šo kritēriju [36], kuram Direktīvā 2003/109, šķiet, ir īpaša nozīme, jo, pirmkārt, 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts, ka trešās valsts valstspiederīgā rīcībā ir jābūt stabiliem, regulāriem un pietiekamiem līdzekļiem, lai varētu uzturēt sevi un savas ģimenes locekļus, neizmantojot attiecīgās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmu, un, otrkārt, 11. panta 1. punkta a) un c) apakšpunktā ir garantēta vienlīdzīga attieksme attiecībā uz darba tirgus pieejamības nosacījumiem uzņemošajā dalībvalstī, kā arī attiecībā uz diplomu, sertifikātu un citu kvalifikāciju apliecinošu dokumentu atzīšanu attiecīgās valsts procedūrās. Visu šo pasākumu nolūks acīmredzami ir veicināt trešās valsts valstspiederīgā profesionālo attīstību Savienībā par labu viņam un sabiedrībai kopumā.

[33] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 33. punkts) attiecībā uz Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta interpretāciju. Šī tiesību norma Savienības pilsoņiem piešķir pastiprinātu aizsardzību pret jebkuru lēmumu par izraidīšanu no uzņemošās dalībvalsts, ja viņi pirms lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas uzņemošajā dalībvalstī uzturējušies vismaz desmit gadus. Tā kā šajā tiesību normā nekas nav teikts par to, kādā mērā prombūtne no uzņemošās dalībvalsts liedz attiecīgajai personai izmantot šo pastiprināto aizsardzību, Tiesai ir jāsniedz valsts iestādēm lietderīgi kritēriji.

[34] Šajā kontekstā skat. ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietā P un S (C-579/13, EU:C:2015:39, 92. punkts), kuros viņš norāda uz virkni saišu, kas saista ilgāku laiku vienā vidē dzīvojošu personu un dod viņai iespēju integrēties. Viņš min "laulību vai ģimeni, kaimiņu sadzīvi, īstenoto profesiju, hobiju vai darbību nevalstiskajās organizācijās".

[35] Pēc analoģijas skat. ģenerāladvokāta J. Tančeva [*E. Tanchev*] secinājumus lietā *Hummel Holding* (C-617/15, EU:C:2017:13, 85. punkts), kuros viņš min "prasītāj[a] [..] uzņēmum[u]" kā kritēriju jurisdikcijas noteikšanai civilprocesa tiesībās.

[36] Šajā kontekstā skat. ģenerāladvokāta Dž. Hogana [*G. Hogan*] secinājumus lietā *Land Oberösterreich* (Mājokļa atbalsts) (C-94/20, EU:C:2021:155, 75. punkts), kuros viņš uzsver, cik liela loma ir valodas apguvei kā līdzeklim, kas trešo valstu valstspiederīgajiem nodrošina piekļuvi darba tirgum un arodizglītībai.

67. Turklāt, tā kā Direktīvas 2003/109 mērķis ir veicināt ekonomikas un sociālo kohēziju, šķiet, ka nedrīkst par zemu novērtēt attiecīgās personas *sabiedrisko iesaisti* uzņemošajā dalībvalstī. Aktīva dalība politiskajās partijās, labdarības vai sabiedriskajās organizācijās, kā arī brīvprātīgais sabiedriskais darbs var liecināt par īstu saikni ar vietējo kopienu, kurā attiecīgā persona dzīvo.

68. Tāpat *nodokļu saistību* pastāvēšana, kas, iespējams, saistīta ar īpašumu vai saimniecisko darbību uzņemošajā dalībvalstī, manuprāt, var liecināt par trešās valsts valstspiederīgā, kurš ieguvis pastāvīgā iedzīvotāja statusu, vēlmi uzņemties atbildību pret sabiedrību un sniegt ieguldījumu tās attīstībā [37].

69. Visbeidzot, šķiet, ka vajadzētu būt iespējai ņemt vērā arī *nelikumīgas darbības*, kas var tikt attiecinātas uz pastāvīgā iedzīvotāja statusa ieguvēju un kas – kā "negatīvs" kritērijs – varētu atspoguļot nostiprināšanās trūkumu vai vismaz attieksmi, kas vērsta pret integrāciju uzņemošās dalībvalsts sabiedrībā [38]. Tomēr, lai, izvērtējot konkrēto gadījumu, ievērotu samērīguma principu, ir nepieciešams pienācīgi ņemt vērā gan pārkāpuma smagumu, gan tā būtību. No tā izriet, ka, lai gan kriminālā sodāmība var ietekmēt lēmumu par pastāvīgā iedzīvotāja statusa atsaukšanu vai zaudēšanu, tomēr ir jāveic vispusīgs pastāvīgā iedzīvotāja statusa ieguvēja situācijas izvērtējums.

70. Tomēr vēlos uzsvērt, ka iespēja izmantot šo "negatīvo" kritēriju nekādā ziņā nav jāinterpretē tādējādi, ka valsts iestādēm vairs nebūtu jāievēro Direktīvas 2003/109 6. un 12. panta normas. Tieši pretēji – šīs normas pilnā apmērā saglabā spēku attiecīgajā piemērošanas jomā, proti, īstenojot tiesības atteikt pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanu un pieņemt lēmumu par izraidīšanu, balstoties uz sabiedriskās kārtības vai sabiedrības drošības apsvērumiem. Šo tiesību izmantošana ir pakļauta zināmiem nosacījumiem, kurus Tiesa nesen atgādinājusi spriedumā *Subdelegación del Gobierno en Barcelona* (Pastāvīgie iedzīvotāji) [39].

71. Tā kā šajos secinājumos ierosinātā pieeja ir elastīga un atkarīga no katra konkrētā gadījuma, kas valsts iestādēm pēc trešās valsts valstspiederīgā konkrētās situācijas visu nozīmīgo apstākļu vispusīga izvērtējuma, iespējams, dotu iespēju secināt, ka pat īslaicīga uzturēšanās novērš pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšanu, ir konstatējams, ka šāda pieeja nepieļauj tādu valsts tiesību aktu kā šajā lietā aplūkotais, kurā paredzēta šā statusa zaudēšana, ja tā ieguvēja reģistrētā vai pastāvīgā dzīvesvieta neatrodas Savienībā.

72. Šā konstatējuma sekas ir tādas, ka valsts iestādēm, kuru pienākums ir veikt šo vispusīgo izvērtējumu, nav pamata secināt, ka nepastāv īsta saikne ar Savienību tikai tāpēc vien, ka attiecīgā persona neizpilda šo nosacījumu. Tām drīzāk ir jāņem vērā plašs nozīmīgo kritēriju klāsts, piemēram, tie, kas indikatīvi uzskaitīti iepriekšējos punktos. Proti, reģistrētā vai pastāvīgā dzīvesvieta vien, manuprāt, nav atbilstīgs rādītājs par trešās valsts valstspiederīgā integrācijas pakāpi uzņemošās dalībvalsts sabiedrībā. Tiesas judikatūra saistībā ar Direktīvu 2004/38 skaidri parāda, ka personas integrāciju ir iespējams novērtēt, vienīgi balstoties uz dažādiem kritērijiem,

[37] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2015. gada 18. jūnijs, *Kieback* (C-9/14, EU:C:2015:406, 22. punkts), kurā Tiesa atsaucas uz "viet[u], kurā atrodas [nodokļu maksātāja] personisko un mantisko interešu centrs" kā kritēriju, lai novērtētu viņa maksātspēju, kas parasti atbilst viņa "pastāvīgajai dzīvesvietai".

[38] Šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] secinājumus lietā *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:86, 106. punkts), kuros viņa saistībā ar Direktīvas 2004/38 16. panta interpretāciju apgalvo, ka Savienības pilsoņa nelikumīga rīcība spēj kvalitatīvi mazināt viņa integrācijas pakāpi uzņemošajā dalībvalstī.

[39] Spriedums, 2020. gada 3. septembris (C-503/19 un C-592/19, EU:C:2020:629, 43. punkts).

kuru vidū īpaša loma ir sabiedriskajiem un kultūras aspektiem [40]. Šajos secinājumos minēto iemeslu, proti, likumdevēja paredzētā mērķa tuvināt šo valstspiederīgo tiesības Savienības pilsoņu tiesībām, dēļ [41] uzskatu, ka šie apsvērumi noteikti ietekmē Direktīvas 2003/109 interpretāciju.

73. Rezumējot var secināt, ka ierosinātā pieeja ir balstāma uz tādu Direktīvas 2003/109 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta interpretāciju, kurā atbilstoši Tiesas judikatūrā atzītajai metodikai ir pienācīgi ņemts vērā šīs tiesību normas teksts, kā arī tiesiskā regulējuma, kurā tā iekļauta, mērķi un likumdošanas konteksts. Esmu pārliecināts, ka vienīgi tāda elastīga pieeja kā iepriekš izklāstītā, kura balstīta uz valsts iestāžu novērtējuma brīvību, bet vienlaikus paredz lietderīgus kritērijus, kas tām dod iespēju novērtēt, vai saikne ar Savienību ir īsta, spēj nodrošināt to, ka pienācīgi tiek ņemti vērā dažādie apstākļi, ar kuriem šīs iestādes ikdienā sastopas.

VI. Secinājumi

74. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Verwaltungsgericht Wien* (Vīnes Administratīvā tiesa, Austrija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

– Padomes Direktīvas 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, kas grozīta ar Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/51/ES (2011. gada 11. maijs), 9. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta trešās valsts valstspiederīgā iegūta pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšana, ja šā statusa ieguvējam Savienībā nav reģistrētās vai pastāvīgās dzīvesvietas.

– Šī tiesību norma ir jāinterpretē arī tādējādi, ka gadījumā, kad trešās valsts valstspiederīgajam pastāvīgā dzīvesvieta ir ārpus Savienības, valsts atbildīgajām iestādēm ir rīcības brīvība novērtēt, vai attiecīgajā divpadsmit secīgu mēnešu laikposmā notikusi īslaicīga uzturēšanās Savienības teritorijā nepieļauj minētajā tiesību normā paredzēto trešās valsts valstspiederīgā pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšanu. Citastarp dalībvalstis atbilstoši Direktīvai 2003/109, kas grozīta ar Direktīvu 2011/51, var atzīt, ka šāda īslaicīga uzturēšanās šā statusa zaudēšanu novērš vienīgi tad, ja trešās valsts valstspiederīgais savas prombūtnes laikā ir saglabājis īstu saikni ar Savienību.

– Lai konstatētu, vai pastāv šāda īsta saikne ar Savienību, ir jāņem vērā visi trešās valsts valstspiederīgā konkrētās situācijas nozīmīgie aspekti, it īpaši viņa prombūtņu kumulatīvais ilgums un to biežums, iemesli, kuru dēļ viņš atstājis uzņemošo dalībvalsti, īpašuma esamība, kā arī ģimenes saites, profesionālās attiecības, sabiedriskie pienākumi un nodokļu saistības attiecīgajā dalībvalstī.

[40] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 26. punkts).

[41] Skat. šo secinājumu 40. punktu.